

NEFORMALNO IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V DEŽELI SUHE ROBE

Spodbujanje razvojnih zmogljivosti podeželja

Bojan
Žnidaršič,
direktor VITRE,
center za uravnote-
žen razvoj

Praktično izobraževanje za revitalizacijo podeželja je velik strokovni in osebni izziv. Narediti par korakov naprej od posplošenih fraz, kot so morali bi, vsem znane zmogljivosti, imamo lepo priložnost, saj vsi vemo, kako je treba itd., pa je nujno za resno izvedbo projekta Dežela suhe robe.

To je dolgoročni razvojni projekt, v katerem združujemo teoretično razmišljanje in praktične izkušnje. Vanj vključujemo tudi druge projekte, naloge in aktivnosti. Uresničujemo ga kot integracijsko nalogo, s katero naj bi povezali regijske zmogljivosti v celovito ponudbo.

V naravno homogeni regiji želimo z vsebino suhe robe – ki se pojavlja kot rdeča nit in je tukaj nesporno zasidrana – povezati vse dejavnosti, ki so potrebne za oblikovanje novega, na varovanju okolja temelječega razvoja območja. Osnovni cilj je izboljšati življenjske in delovne razmere na podeželju in oblikovati zdravo življenjsko okolje po načelih trajnostne rabe prostora kot optimalne oblike varovanja. Dodatne aktivnosti, to pomeni, da je treba za celovit projektni pristop animirati tudi prebivalce, pisati o posebnih in splošnih temah, se pojavljati v javnih občilih, pa so samo podpora celostnemu pristopu. Tako začne jasna meja med animacijo, izobraževanjem, promocijo itd. naenkrat izginjati in s tem se približujemo načelu, da je permanentno izobraževanje način življenja. To velja vsekakor za nas, ki izobraževanje uresničujemo v programu revitalizacije podeželja.

V projektni skupini smo to načelo vključili v naše delo. Zato smo že zgodaj uvedli različne oblike izobraževanja sodelavcev, da bomo pripravljeni in usposobljeni za nadaljnje izobraževanje.

Za čas, v katerem živimo, se je uveljavil izraz informacijska doba. Zanj velja, da ustvarjanje, prenos in uporaba informacij temeljijo na znanju. Kdor ne bo sledil razvoju, bo samo statist na svetovnem trgu vrednotenja znanja. Hkrati pa bo tudi kupec, ki mu bo prodajalec narekoval ceno in pogoje nakupa. To so trditve, ki prav gotovo ne potrebujejo dodatnih argumentov.

Od kod izhaja motivacija po stalnem učenju? Ali je to eksistenčna zakonitost, oblika preživljanja prostega časa, druženje, urjenje možganov, želja po sodelovanju v organizirani skupini ali pa le želja po dominaciji? Ali je mogoče odgovor zapisan v naših genih? Ali je to preprosto potreba, ki je pripeljala človeštvo do današnje razvojne stopnje?

Območje, ki ga zajema projekt Dežela suhe robe, obsega približno sedem odstotkov površine Slovenije, vanj pa smo vključili reliefno razgibane, slabo poseljene in demografsko ogrožene predele v občinah Loška dolina, Cerknica, Vrhnika, Borovnica, Brezovica, Ig, Velike Lašče, Ribnica, Loški potok, Kočevje in Osilnica. Na hribovitem območju teh občin živi (po približnih podatkih) v 390 naseljih 15.000 ljudi.

Ali so reke, jezera, morja, podtalnica, plodna tla, pesticidi, sinergetski učinki kemikalij v okolju, odpadki itd. le modni pojmi ali besede, ob katerih nas spreleti in nas tudi mora spreleteti srh? Ali smo že prekoračili zaupana pooblastila do našega planeta?

Zahtevna vprašanja, še težji ali celo nemogoči odgovori, ki nas zlahka zapeljejo v filozofsko razmišljanje. Pri projektu Dežela suhe robe se zavedamo problemov staranja in izseljevanja s podeželja, zaraščanja obdelovalnih površin, erozije prsti, propadanja vasi, pomena izobraževanja itd. Homogena regija je v marsičem

bela lisa, ima pa prav zato nekatere prednosti, iz katerih je treba izhajati. Naše delovanje večinoma temelji na iskanju teh prednosti oziroma spodbujanju razvojnih območnih zmogljivosti.

Pomanjkljivosti v zvezi z andrigoškim znanjem in izkušnjami nadomeščamo s strokovnostjo, z zavzetostjo in vključevanjem izkušenih kolegov. Veliko strokovno in moralno podporo imamo predvsem pri sodelavcih Andrigoškega Centra Slovenije (ACS). V svoje delo vključujemo tudi člane slovenskih nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z okoljsko in prostorsko problematiko. Interesno se povezujemo predvsem z organizacijama REC (Regional Environmental Centre) in Umanotera, fundacija za trajnostni razvoj.

Razvoj podeželja mora temeljiti na iskanju prednosti življenja na vasi.

Energijo, ki jo vlagamo v vse aktivnosti, povezane z obravnavanim prostorom, črpamo iz prepričanja, da se je za to vredno truditi.

Naš pristop bi nazorno opisal s prisposodbo znane zgodbe o ri-

bah (... ne dati, temveč naučiti loviti ribe ...). Bistvo zgodbe je v tem, da je treba ljudi naučiti prodajati ribe, kajti loviti jih že znajo.

Na tej osnovi smo začeli razvijati projekt za uvajanje trajnostnega razvoja na podeželje, ki temelji na naslednjih dejstvih in razpoznavnih problemih.

DEJSTVA

Demografsko izpraznjeno območje.

- Razlogi za tako stanje so različni. Pri našem delu izhajamo iz trenutnih razmer in možnosti, ki so danes na voljo. Zaraščanje kulturne krajine, nekonkurenčna kmetijska proizvodnja, visoka povprečna starostna struktura prebivalcev in upadanje njihovega števila so dejstva, iz katerih izhajajo novi projekti.

Revitalizacija podeželja v homogeni regiji s površino 1400 km².

- Območje, ki ga zajema projekt, je slabo ekonomsko in politično razvito, zato je deležno majhne pozornosti. V preteklosti so ga »politično revitalizirali« z odpiranjem manjših tovarniških obratov. S tem so dobili poceni delovno silo, prebivalcem pa vsilili nove vrednote. Sedanja revitalizacija mora izhajati iz prednosti posameznega okolja in vključiti vse zmogljivosti prebivalcev. Če si pomagamo s prisposodbo, to pomeni, da ljudi ne želimo samo naučiti loviti ribe, temveč jih

želimo naučiti, da bodo znali te ribe tudi prodajati.

Sociološka, razvojna, kulturna in zgodovinska homogenost prostora.

- Homogenosti prostora niso spremenile niti nove občine.
- Optimalna oblika varovanja okolja je njegova primerna raba. Na redko poseljenem in razmeroma ohranjenem območju sta ekoturizem in biokmetijstvo tisti dejavnosti, ki bosta ohranili zdajšnje stanje okolja in ga še izboljševali, saj sta od kvalitetnega okolja življenjsko odvisni.

PROBLEMI

Koncept trajnostnega razvoja je v regiji popolnoma neznan.

- S spremembo družbenega sistema se je začela velika polarizacija v ekonomskem, socialnem in prostorskem segmentu. Novi »uspešni poslovneži« ustvarjajo posebne dobičke predvsem na račun okolja. Iz razvitejših držav uvažajo umazano tehnologijo. Zaradi slabih prometnih povezav, velikih prevoznih stroškov in pomanjkanja delovne sile se je območje projekta izognilo prvemu valu. Sedaj prihaja drugi val z bolj dognano metodologijo in več sredstvi. Prebivalci in vodstva lokalnih samouprav ne poznajo nobene alternative, zato hitro podležejo mamljivim obljubam o velikih zaslužkih.

Neosveščenost prebivalcev za aktivne oblike varovanja okolja.

- V anketah prevladuje mnenje, da je varovanje okolja izrazito restriktivno. Druga ugotovitev pa je, da ne poznajo mogočih oblik varovanja okolja. Ne zavedajo se »cene« čistega, nedegradiranega okolja. Na podlagi konkretnih primerov jim želimo pokazati aktivne oblike varovanja, na temelju katerih bodo lahko oblikovali identiteto prostora.

Neudeležba javnosti pri odločanju in uresničevanju okoljske zakonodaje.

- Vaščani slovenskega podeželja praviloma zelo slabo poznajo pristojnosti in obveznosti države ter občine. Zato imajo pri uveljavljanju interesov pogosto velike težave in za to porabijo veliko časa in denarja. Še večje težave nastanejo v zvezi z vasmimi, ki se želijo razvijati, vendar pri pristojnih institucijah ne najdejo razumevanja.
- Praviloma ideje uresničijo »na črno«, kar je slabo za družbo in končno tudi za vaščane. Še slabše pa je – na podeželju, kjer delujemo,

pa je zelo pogosta praksa –, da vzamejo vaški veljaki vjeti v svoje roke in opravijo zadeve, ki so v čistem nasprotju z interesi drugih vaščanov. V tranziciji, v kateri je trenutno slovenska družba, so ti pojavi še bolj očitni. Novodobni kapitalizem se ne ozira na prostor, na njegovo trajnostno rabo, pravno državo, še najmanj pa na demokratične postopke.

- Da bi se izognili opisanim težavam, bomo začeli na podeželju uvajati demokratične mehanizme (komunikacija, informacija, transparentnost postopkov itd.), predvsem v zvezi s trajnostno rabo prostora in z varovanjem okolja. Tako bomo demokratično oblikovali predloge in smernice za uveljavljanje posameznih in skupnih interesov.

Neučinkovita raba energije in obnovljivih virov energije.

- Energetska politika v Sloveniji je zelo naklonjena učinkoviti rabi energije. Tako se namreč zmanjša obremenjevanje okolja pri proizvajalcu in porabniku. V zvezi z obnovljivimi viri energije obstajajo velike možnosti za male hidroelektrarne na zapuščenih mlinih in žagah, izrabo vseh oblik biomase, bioplina ter aktivne in pasivne oblike izrabe sončne energije.

Preprečevanje onesnaženja vode, tal in zraka v regiji.

- Vse naše aktivnosti so usmerjene v preprečevanje (z alternativnimi predlogi) onesnaženja okolja. Prostor, ki je zadnjih 50 let izrazito stagniral, je ohranil razmeroma zdravo okolje. To je prednost, ki jo moramo izrabiiti kot priložnost.

IZOBRAŽEVANJE ZA REVITALIZACIJO PODEŽELJA

Sonja Klemenčič je predlagala, da naj bi opisal izkušnje izvajanja študijskih krožkov, vendar sem to idejo razširil na celotno izobraževanje, ki ga VITRA izvaja v projektu Dežela suhe robe. Naši postopki in metode so prilagojeni populaciji, ki je še ostala. Prebivalci so večinoma starejši in manj motivirani za razvoj, tako da so precej apatični, nenaklonjeni izobraževanju ali celo sovražni do njega. »To je za otroke; mi že znamo, kar potrebujemo; na stara leta se pa res ne bom učil itd.« so najpogostejši odgovori, ki skrivajo zadrego, slabe izkušnje pri osebnem šolanju, pa tudi nelagodni občutek, da za izobraževanje niso dovolj pametni.

Tako je treba pred začetkom izobraževanja opraviti vse animacijske postopke, ki spodbujajo ljudi, da se vključijo v izobraževanje. Po iz-

kušnjah pa zanimiva vsebina in brezplačno izobraževanje še ne zagotavljata velikega obiska. To težavo odpravljamo s stalnim pojavljanjem v regiji. Naše stalne aktivnosti so objavljane člankov, predavanja, osebna pisma, razstave, tabori, akcije, delavnice, seminarji, študijski krožki, pridobivanje novih članov itd.

Pri našem pristopu izhajamo iz teze (poleg kontinuitete), da je edina razlika med formalnim in neformalnim izobraževanjem približno enaka kot med besedicama moram in želim. Nobena vsiljena stvar, pa naj bo še tako potrebna, ne more nadomestiti izpolnjene želje po prijetnem učenju.

Znani ljudski pregovor, da spiš tako, kot si postelješ, velja tudi za razvoj celotnega prostora. Tako misel, da smo sami ustvarjalci svoje prihodnosti, nikakor ne more izzveneti demagoško. Prostorski, socialni in gospodarski razvoj pri nas že poteka. To, kako ga bomo izkoristili za povečanje kvalitete življenja, je odvisno samo od nas. Znanje, ki si ga različno pridobivamo, nam samo potrjuje, da je to osnova za vse razvojne aktivnosti. In šele takrat, ko vsebina posamezne oblike izobraževanja nastane iz potrebe, se zavemo, kako nujna je. Poučna je prisposodba z zdravjem, ki se ga zavemo šele takrat, ko zbolimo. Enako velja za vse naravne vire, za katere se nam zdi samoumevno, da nam bodo dostopni, glede na zeleno količino in kakovost. Ko pa jih začne zmanjkovati, je to lahko že začetek konca.

SPODBUJANJE RAZVOJNIH ZMOGLJIVOSTI

Naš odgovor je jasen. To so različne oblike formalnega in neformalnega izobraževanja. Zato smo se povezali z ACS, kjer smo se trije

Prebivalce podeželja je treba za izobraževanje in razvoj šele motivirati.

člani usposobili za mentorje študijskih krožkov, in začeli uvajati neformalno izobraževanje odraslih na omenjenih območjih. Novost, ki je bila v začetku zelo nenavadna, je že v prvem letu doživela lep odziv. Nekatere je vsebina, predvsem pa metoda, tako navdušila, da so se vključili celo v dva krožka.

Začetno geslo zelenega gibanja »Misli globalno, deluj lokalno« se spreminja v »Misli lokalno, deluj globalno«. Ne glede na to, katera oblika je primernejša, sta tako pravzaprav opredeljena izobraževanje in akcija. To je tudi osnovno izhodišče neformalnega izobraževanja. Prepletanje izobraževalnih in akcijskih ciljev omogoča vsem udeležencem, da postanejo ustvarjalni, saj sami določijo obseg, globino in intenzivnost obdelave izbrane tematike.

POTEK ENOLETNEGA CIKLUSA

Na podeželju, kjer so vrednote, kot so delo, uporabljivost, koristnost, pomoč in samopomoč, prostovoljno delo itd., izjemno cenjene, imajo teoretični in raziskovalni pristopi manjše možnosti za uspeh. Med enoletnim ciklom zato prilagajamo izobraževalni program specifičnim potrebam, saj se ga ne da preprosto prenesti z enega primera na drugega. Bistvo

izreka, da nikoli ne stopiš v isto reko, je tu še posebno resnično. Študijski krožki so izvedbeni del širše zastavljenega neformalnega izobraževanja. Na podlagi rezultatov obsežnega in temeljitega Kataloga razvojnih

potencialov dežele suhe robe pripravimo izobraževalni načrt. V njem določimo metode in vsebino trajnostnega razvoja, ki jih bomo poskusili uresničiti. Organiziramo jih v vaseh, ki so na podlagi rezultatov ankete pokazale dovolj veliko zanimanje.

Najprej začnemo objavljati članke v lokalnih sredstvih obveščanja, ki so se v zadnjem času uveljavila kot kvalitetno informativno sredstvo. Ker jim stalno primanjkuje zanimive vsebine, z veseljem in brezplačno objavljajo naše prispevke.

Nato začnemo vključevati formalno organizirane skupine, občinska vodstva in vodstva krajevnih skupnosti.

Temu sledijo razstave, ki jih – odvisno od obravnavane tematike – pripravimo pred predavanji, po končanem krožku, ali pa si oglemo razstave druge.

V predavanja – pomembno obliko kontaktira-

nja s prebivalci – vključujemo veliko elementov nevrolingvističnega programiranja (NLP). Predavanja praviloma organiziramo v gostilniškem okolju, saj želimo ustvariti čim boljši stik s poslušalci. V tako sproščenem klepetu se pokažejo številni problemi, predlogi, ideje, težave, možnosti itd. Predavanja snemamo z videokamero, da lahko kasneje analiziramo potek in ugotovimo navedene predloge. Po predavanju organiziramo za manj problematične rešitve enodnevne delavnice, za bolj kompleksne pa seminar ali študijski krožek.

Iz problemov, ki se pojavijo v posamezni izobraževalni fazi, pripravimo vsebino mednarodnega prostovoljnega delovnega tabora. To je praviloma strnitev kroga, saj je problem prepoznan, obdelan in na podlagi predlogov tudi rešen.

Kot je razvidno, temelji izobraževanje na samoiniciativnosti domačinov in opiranju na lastne zmožnosti. Pa naj to zveni še tako realsozialistično.

Vsebina prispevka mi ne dopušča podrobnejšega opisa vaških skupnosti in njihovih razlik. Izkušnje samo potrjujejo tezo, da se vasi med seboj razlikujejo ravno tako kot ljudje. V vaseh lahko naletimo na popolnoma različne človeške značilnosti, vrline, vrednote, itd., kar dokazuje tudi star pregovor, da ima vsaka vas svoj glas. Ker bo v naslednjem letu obdelanih okrog 390 vasi, v katerih živi približno 15.000 prebivalcev, bo lahko na podlagi sklepov projekta Katalog razvojnih potencialov dežele suhe robe nastal zanimiv članek. Iz dosedanjega poznavanja podeželja in vaških skupnosti mi ni znano, da bi se kdo podrobneje ukvarjal s to tematiko. Vesel pa bom vsake novice, ki bo spremenila moje poznavanje.

PREDAVANJA

V projektu Dežela suhe robe je neformalno izobraževanje prebivalstva vseh starostnih skupin ena od začetnih in prednostnih aktivnosti. Prepričani smo, da lahko le izobražen posameznik živi v svojem okolju v skladu z načeli trajnostne rabe oziroma minimalne obremenitve okolja.

Predavanja so namenjena splošnemu seznanjanju s pristopi in z vsebinami trajnostnega razvoja, ki jih bomo izvajali v prihodnosti. Organiziramo jih v območjih, ki so na podlagi dosedanjih izsledkov ankete pokazala dovolj veliko zanimanje. Namenjena so spodbujanju prebivalstva k sodelovanju na delavnicah in izbiri primernih vsebin, kot so trajnostni razvoj, revii-

Na podeželju cenijo vrednote, kot so delo, uporabnost, pomoč, koristnost ...

talizacija podeželja, ekoturizem, biokmetijstvo, prostovoljno delo, učinkovita raba energije, povečan delež obnovljivih virov energije itd.

Navadno na vsako predavanje povabimo teoretika in praktika. Uvodoma predstavimo cilje v projektu Dežela suhe robe in naše pojmovanje obravnavane tematike v celotnem projektu. Predavanje se nadaljuje s teoretičnim prispevkom, ki je izhodišče za praktični del. Izkušen praktik spodbudi poslušalce, da se vključijo v pogovor. Za predavanje predvidimo eno uro, za pogovor pa dve uri.

Večni problem praznih stolov v predavalnicah smo hoteli na letošnjih predavanjih odpraviti. Zato smo pripravili predavanja v gostilnah, kjer so nam – sicer z začudenjem – odstopili prostor. Nenavadnost je bilo čutiti tudi pri obiskovalcih, saj se jim je zdelo, da se lahkonost gostilniškega okolja nikakor ne ujema z resnostjo predavanj. A zadrego smo hitro prebrodili, kar potrjuje tudi stopnjevanje obiska. Na prvih predavanjih je prišlo le 8 do 12 ljudi, na zadnje predavanje pa 20 do 30. Led je prebit, vsa nadaljnja predavanja pa bomo pripravljali v gostilnah. To bo tudi naš prispevek k socializaciji vasi, kjer je čedalje večji problem, kako znova aktivirati prebivalce.

DELAVNICE

Predavanjem sledijo enodnevne delavnice, na katerih so prebivalci že aktivno vključeni. Gre predvsem za krepitev zavesti, da smo sami ustvarjalci svojega okolja in razvoja, saj je znano, da zahteva uvajanje trajnostnega razvoja splošno in posebno znanje. Na vsaki delavnici pripravimo tudi analizo SWOT (prednosti, slabosti, priložnosti, nevarnosti) obravnavanega območja. To je podlaga za študijske krožke, ki naj bi bili izvedbeni del širše zastavljenega neformalnega izobraževanja.

ŠTUDIJSKI KROŽKI

Spodbujanje k študijskim krožkom poteka stalno. Vsebina in lokacija je odvisna od odzivnosti prebivalcev v prejšnjih aktivnostih. Vsekakor spodbujamo tematiko, ki podpira našo vizijo trajnostne rabe prostora in revitalizacije podeželja.

V zloženko, ki smo jo izdali leta 1995 v nakladi 3000 izvodov, in sicer pred začetkom prvih študijskih krožkov, smo že v naslovu zapisali, da je primerna »... za vse, ki bi se radi učili ali komu pomagali, da se nekaj nauči«.

Člani krožka se sestajajo predvidoma enkrat na teden po tri ure. Krožek traja do štiri mesece. Vsebina, globina in intenzivnost tematike je odvisna od članov, saj je delo zastavljeno tako, da lahko vsakdo sodeluje.

Študijski krožki so vmesna oblika med čisto individualnimi oblikami samostojnega učenja v socialni osami in skupinskim formalnim izobraževanjem. Združujejo nekaj najbolj pozitivnih potez obeh klasičnih poti izobraževanja odraslih: samostojno učenje in formalno skupinsko poučevanje; povezujejo spontanost, ustvarjalnost in sproščenost »učenja z veseljem« in hkrati načrtno, sistematično utirajo pot k postavljenemu cilju.

Formalna izobrazba posameznika ni pomembna, saj so pri udeležencih pomembnejše druge lastnosti, kot so radovednost, želja po izobraževanju, hoteti in želiti, aktivno spoznavanje itd.

Pestrost sestave posameznega krožka v vseh pogledih (starost, izkušnje, poznavanje tematike, funkcionalna znanja itd.) pa pripomore k temu, da je krožek vedno zanimiv in aktiven.

Praviloma poskrbimo za medijsko odmevnost delovanja že med potekom, na koncu pa predstavimo še rezultate. Predstavitve so povezane z okoljsko ali razvojno pomembnimi datumi (22. april, dan Zemlje; 5. junij, svetovni dan okolja itd.). Sklepna prireditev je Dogodek, na katero povabimo ljudi iz različnih socialnih in delovnih skupin.

V organizacijah, v katerih delujem (VITRA, Center za uravnotežen razvoj, Cerknica, in Area pro, d. o. o.), smo v prejšnjih projektih uvajanja trajnostnega razvoja in revitalizacije podeželja uporabljali vse prvine, ki so zajete tudi v filozofiji študijskih krožkov. Manjkale pa so nam teorija in metode dela.

Zato je bilo prijetno in nadvse koristno, ko smo na seminarju za vodje in mentorje študijskih krožkov spoznali povezano celoto neformalnega izobraževanja odraslih. Od takrat jih vključujemo v naše delo kot sestavni (včasih celo nosilni) del vsakega projekta. Znano je, da je uspešnost posameznega projekta odvisna od pestrosti pristopov, inovativnosti in vključevanja prebivalcev v razvojne programe. Zato smo prepričani, da so študijski krožki za vse nas nujno potrebni in nadvse koristni. Izobraževanje je proces, ki se nanaša na vsakega posameznika, zato se ne sme ustaviti. Zakon svetovnega kapitala je krut in priznava samo najboljšo. Študijski krožki so – zaradi izrazite demokratičnosti pri odločanju o vsebini, obsegu, načinu in globini obravnave posamezne tematike – učinkovit pristop pri revitalizaciji podeželja, ki je poslanstvo VITRE.

IZKUŠNJE

Pri pripravi vsebine in pristopov smo za zamišljeno Naravoslovno učno pot ob Cerknjiščici uporabili raziskovalni tip krožkov. Trije mentorji smo najprej na splošno določili vsebino, ki naj bi jo obravnavali v posameznem krožku. Tako smo v prvem obravnavali filozofijo naravoslovnih učnih poti, tuje in domače iz-

Razvojno vizijo smo opredelili z uravnoteženim razvojem med naravnimi danostmi in življenjskim standardom. Deželo suhe robe želimo ohraniti v takšni obliki, kot jo poznamo danes, saj je del Evrope, del Slovenije, predvsem pa je to naša dežela. Razvijati jo je treba tako, kot se razvija in se bo še razvijal ves planet. Pri tem pa mora ostati ta dežela drugačna od drugih, prepoznavna v celoti in po posameznostih. Dolgoročni cilj je izboljšanje življenjskih in delovnih razmer na podeželju ter oblikovanje zdravega življenjskega okolja po načelih trajnostne rabe prostora kot optimalne oblike varovanja okolja.

kušnje, potrebnost in nepotrebnost naravoslovnih poti in pripravili analizo SWOT. Tematiko smo najprej obravnavali teoretično. V drugem krožku smo vzeli za izhodišče ekologijo vodnega in obvodnega prostora Cerknjiščice. V tretjem pa smo obravnavali energetske rabo Cerknjiščice nekoč in iskali možnosti za danes. Vsi trije krožki so delovali v sklopu revitalizacije podeželja. Za dan Zemlje smo pripravili tudi čistilno akcijo na obeh bregovih 24 km dolgega potoka. Akcije Manj smeti za več ljudi se je udeležilo 30 prostovoljcev, od tega jih je polovico prišlo iz krožkov.

V četrtem krožku, ki je bil izrazito praktično naravnano, smo lovili in tudi ulovili sonce. Vsak od devetih članov krožka je sam zgradil svoj solarni sistem za ogrevanje sanitarne vode. Kot mentor lahko ocenim, da je bil krožek izjemno uspešen. Z velikim veseljem sem sodeloval v tako različno sestavljeni in vsebinsko homogeni skupini.

Za nami je izvedba štirih krožkov s 34 udeleženci, kar pomeni lep uspeh, hkrati pa tudi spodbudo za nadaljnje delo v zvezi s trajnostnim razvojem podeželja. Tako bodo tudi krožki podpirali naše poslanstvo. Hribovito in nerazvito območje »dežele suhe robe« je namreč tega vredno.

IZHODIŠČA IN VSEBINE ZA PRIHODNOST

Neformalno izobraževanje postaja z našim delovanjem na območju prepoznavno. To nam

dokazuje zanimanje ljudi, ki se želijo vključiti v eno od oblik izobraževanja. Prilagodljivost, uporabljivost, koristnost in delo so na podeželju visoko na vrednostni lestvici. Zato je večje zanimanje za delovne kot za raziskovalne oblike. To smo vzeli za vodilo, ko smo pripravljali vsebine za naslednje obdobje.

Delovati je začel tudi krožek Zgradimo si malo hidroelektrarno v opuščeni mlinih in žagah. To je vsebinsko nadaljevanje vseh doseženih aktivnosti v sklopu projekta Naravoslovna učna pot ob Cerknjiščici. K pripravljanim delom spadajo tudi rezultati mednarodnega raziskovalnega tabora Ekološka pot. V njem je 41 prostovoljcev in mentorjev natančno obdelalo 21 lokacij. Na objektih so merili vodni pretok, računali energetske zmogljivosti, iskali pozitivne in negativne vplive, ki jih povzročata nova funkcija, predlagali rešitve itd. Na tej strokovni podlagi se bodo lastniki lotili instalacije, povezave v električno omrežje in prodaje električne energije. Prepričan sem, da bodo v skupini lažje uresničili zastavljene cilje.

Z novimi člani bo začel pozimi delovati tudi krožek Samogradnja sprejemnikov sončne energije. Člani prvega krožka so naši najboljši reklamni agenti. Dva krožka, ki ju bomo pripravili v Cerknici in na Rakitni, sta že polna. Dvanajst članov je zgornja meja, ki še omogoča kakovostno delo. Veliko zanimanje za ta krožek je tudi v drugih krajih, predvsem v Sodražici, Ribnici in Velikih Laščah. Zato bomo v izvedbo krožka verjetno vključili tudi sofinanciranje članov.

Med prebivalci vlada veliko zanimanje tudi za izkoriščanje biomase v energetske namene. Na podeželju v Avstriji in severni Italiji jo že množično uporabljajo. S prenosom tehnologije in drugimi tehničnimi zahtevami ne bo težav. Morebitne sociološke in ekonomske težave pa bomo reševali v sklopu študijskega krožka, ki ga bomo organizirali v okolici Sodražice.

Študijski krožki podpirajo naš pristop k revitalizaciji podeželja in uvajanje trajnostnega razvoja v projekt Dežela suhe robe. V prihodnosti bomo obravnavali predvsem učinkovito rabo energije, obnovljive vire energije, ekoturizem, biokmetijstvo, ekologijo, prostovoljno delo, raziskovanje razvojnih možnosti in identiteto prostora.

Dalj časa smo se pripravljali na izdajanje enomesečne, tematsko zasnovane publikacije VITRinA, s katero nameravamo obveščati javnost o našem delovanju, projektih itd. Prvo

številko smo izdali ob koncu projekta Tabori '96. V njej smo objavili rezultate in prikazovali utrip na vseh treh taborih, predvsem pa smo predstavili aktivnosti za leto 1997 in naprej. Drugo številko pa smo posvetili možnostim, načinu in oblikam neformalnega izobraževanja odraslih v projektu Dežela suhe robe.

V naslednje tematske številke bomo vključevali tematiko iz ekoturizma in biokmetijstva, kulinarike, podjetništva, računalništva itd. Objavljali bomo predvsem tisto tematiko, za katero se bo na omenjenem območju pokazalo največje zanimanje.

STATISTIKA

Minulo delo nismo posebej spremljali. Na to nedoslednost me je opozorilo pisanje tega članka. Dogajanje in odzive nanj bomo morali natančneje spremljati tudi zato, da bomo lažje ovrednotili svoje delo.

Dogodke imamo sicer dokumentirane, vendar nam intenzivnost dogajanja in različne aktivnosti ne dopuščajo, da bi jih natančneje uredili. To je po eni strani slabo, po drugi strani pa dobro, ker nimamo časa, da bi spali na lovorikah.

O svoji aktivnosti obveščamo javnost z objavami v 20 lokalnih časopisih, ki so praviloma mesečniki. Povzetke naših dogodkov objavljajo tudi nacionalna občila (TV, radio, časopisi). Lanskoletne mednarodne prostovoljne delovne tabore smo predstavili na razstavi, s katero smo gostovali v 11 krajih. V šestih krajih smo pripravili tudi razstavo Učinkovita raba energije v gospodinjstvih. Decembra 1996 smo v Cerknici organizirali tri predavanja, sodelovali smo v letošnjem Tednu vseživljenjskega učenja (tri predavanja in dan odprtih vrat VITRE), izdajamo zložanke in publikacije, v katerih predstavimo pomembnejše projekte.

V tabelah predstavljamo strukturo članov vseh štirih krožkov, ki je zanimiva predvsem zaradi porazdelitve v obliki Gaussove krivulje.

Struktura članov učnih krožkov

Člani krožka po starosti in spolu					
SPOL	STAROSTNI RAZRED				Skupaj
	do 26 let	od 27 do 45 let	od 46 do 60 let	nad 60 let	
moški	3	19	3	2	27
ženske	2	4	1		7
Skupaj	5	23	4	2	34

Moški po izobrazbi in zaposlitvenem statusu

ZAPOSLITVENI STATUS	IZOBRAZBA						Skupaj
	nedokončana osnovna šola	osnovna šola	poklicna šola	srednja šola	višja šola	visoka šola	
družbeni sektor			4	2	3	4	13
zasebni sektor			1	3	1	4	9
brezposelni			1				1
upokojenec			2		1		3
kmet		1					1
gospodinja							
študent/dijak							
Skupaj		1	8	5	5	8	27

Ženske po izobrazbi in zaposlitvenem statusu

ZAPOSLITVENI STATUS	IZOBRAZBA						Skupaj
	nedokončana osnovna šola	osnovna šola	poklicna šola	srednja šola	višja šola	visoka šola	
družbeni sektor					2	2	4
zasebni sektor				1			1
brezposelna				2			2
upokojenka							
kmetica							
gospodinja							
študentka/dijakinja							
Skupaj				3	2	2	7

SKLEP

Vse oblike skupinskega sodelovanja in medsebojnega druženja naj bi znova socializirale podeželje, predvsem vaške skupnosti. Cilj revitalizacije podeželja na podlagi neformalnih oblik izobraževanja odraslih pa ni le težnja k razvoju in izboljšanju življenjskih razmer, temveč tudi ohranjanje in varovanje kulturne ter naravne dediščine za nas in prihodnje generacije.

Obdržati našo deželo svojo, toda napraviti jo prijetno in prijazno za domačine ter privlačno in obiska vredno za tujce je naše vodilo, v realizacijo katerega usmerjamo vse naše sile.

Na koncu naj povem, da smo vse rezultate dosegli na trgu, to pomeni na javnih natečajih. Brez stalnega proračunskega denarja, a z velikim posluhom vključenih občin, sponzorjev in donatorjev, nekaterih republiških institucij, resornih ministrstev ter domačih in tujih fondacij. Vabimo vas, da se nam pri naših prizadevanjih pridružite vsi, ki bi se radi česa naučili in pomagali drugim, da bi se naučili od vas. Tako bomo skupaj spoznali podeželje tudi z drugih vidikov. Samo vsi skupaj bomo lahko obogatili in hkrati ohranili svoj del Zemlje in sebe na njem. Vrata k nam in v »deželo suhe robe« so vsem odprta.